

Recomanacions finals

M. Foz
F. González i Sastre

La temàtica relativa a les malalties emergents i reemergents té una gran importància en la política sanitària i en les directrius de salut pública. Molt sovint aquestes directrius depassen àmpliament els límits del món sanitari, i tenen una gran presència en els mitjans de comunicació i una gran difusió en la població general. No hi ha dubte que moltes vegades aquesta difusió és desitjable i convenient, però altres vegades es produeixen biaixos inadequats en la informació. Això ocorre en malalties no transmissibles com són les *epidèmies* d'obesitat i de trastorns de la conducta alimentària, però sobretot en el cas de les malalties transmissibles. Un exemple ben evident és el que ha ocorregut en la recent pandèmia de grip nova (virus A/H1N1). Una informació potser una mica alarmista de l'OMS fou difosa de manera urgent i notòria als mitjans de comunicació. Com que no s'han confirmat, afortunadament, les pessimistes previsions inicials, s'han produït algunes conseqüències que considerem negatives, com són la disminució de la credibilitat de les fonts científiques de la informació biomèdica i, fins i tot, la falta de seguiment dels consells de les nostres autoritats sanitàries com ha ocorregut en el baix índex de vacunació del grup de risc del nostre personal sanitari.

La lectura atenta dels diversos capítols d'aquesta publicació ens suggereix algunes recomanacions finals que creiem que poden ser útils als lectors i que resumim a continuació:

Epidemiologia de les malalties emergents

— Cal crear, tal com proposa l'OMS, aliances internacionals sòlides per afrontar els reptes nous i vells de la salut pública.

— Resulta essencial l'enfortiment dels sistemes sanitaris més febles, no només per assegurar la millor salut possible a les poblacions nacionals sinó també per garantir la seguretat sanitària mundial.

— Cal la cooperació entre els països en matèria de vigilància, d'alerta i de resposta en relació amb els brots epidèmics amb un intercanvi lliure de coneixements, tecnologies i material necessaris per optimitzar el funcionament dels sistemes de salut.

Malalties infeccioses emergents i reemergents

— En situacions com l'actual pandèmia de grip nova és prioritari estar preparats per afrontar el pitjor dels escenaris. Donar una resposta ajustada al risc és extraordinàriament complex ja que no es disposa de gaire temps per reflexionar abans de prendre decisions, però en qualsevol cas cal una actuació integrada (assistencial, científica, administrativa i política).

— La dramàtica situació de la pandèmia de sida en els països subdesenvolupats exigeix una estratègia que comporti una reforma substancial del sistema de finançament global. Cal fer, especialment en aquests països, un gran esforç per incrementar la realització de proves serològiques diagnòstiques, l'educació sobre la transmissió del VIH, l'aprovisionament de xeringues d'un sol ús per als usuaris de drogues per via parenteral, la utilització de preservatius i els programes per evitar la transmissió del VIH de la mare al fill.

— Per respondre adequadament al repte sanitari de les malalties infeccioses emergents i reemergents, cal incrementar la qualitat, l'eficàcia i la coordinació dels sistemes de salut nacionals i internacionals amb un enfocament multidisciplinari dels problemes que inclogui la participació d'epidemiòlegs, clínics, microbiòlegs, veterinaris i investigadors bàsics.

Asma: situació actual i evolució de la prevalença

— Cal incrementar el nombre de diagnòstics d'asma en la medicina d'atenció primària mitjançant l'ús de l'espirometria, que per ara és molt baixa i d'una qualitat tècnica deficient. Per aconseguir aquest objectiu, cal millorar la formació dels professionals i la coordinació entre l'atenció primària i la pneumologia.

— Per millorar l'actual control deficient de l'asma, cal generalitzar l'ús del tractament preventiu amb corticoesteroides inhalats i incrementar la informació que es dóna als malalts asmàtics.

— Cal que les futures guies de pràctica clínica sobre asma, per ser realment eficaçes, incorporin plans de difusió que tinguin en compte les característiques assistencials locals.

Els agressius químics: de l'entorn de treball a la contaminació del medi

— El paper dels agressius químics com a causa de patologia humana i, sobretot, de risc conegut, s'ha incrementat en els últims anys. Algunes notícies sobre contaminació d'aliments (mercuri, dioxines, clembuterol) han tingut un ampli ressò en els mitjans de comunicació i han provocat una gran alarma social i a vegades una autèntica «crisi alimentària». Cal que en aquestes situacions la informació que arribi a la població a través dels mitjans de comunicació es faciliti com més aviat millor i amb una perfecta coordinació entre els experts en seguretat alimentària i les autoritats sanitàries.

— Cal considerar que l'increment de substàncies contaminants en el medi i llur acumulació en l'organisme és un perill creixent per a la salut de tothom. Cal, per tant, que el poder públic prengui les mesures necessàries per reduir i controlar el risc que la contaminació del medi constitueix per a la salut de la població.

Obesitat i morbiditats associades

— Els estudis epidemiològics demostren una tendència a l'increment de la prevalença de l'acumulació adiposa en les últimes dècades tant a l'Estat espanyol com a Catalunya. És un fet especialment preocupant que aquestes dades incloguin, també, un increment de les prevalències d'excés de pes i obesitat infantil i juvenil, que és més pronunciat en nois i en edats prepuberals. Cal continuar fent un seguiment epidemiològic d'aquesta prevalença, amb la mateixa metodologia, per poder valorar l'evolució de la tendència i l'eficàcia de les mesures preventives.

— Diversos estudis epidemiològics han demostrat un important increment de la prevalença de diabetis *mellitus* de tipus 2 (DM2) arreu del món. Aquest increment, en molt bona part condicionat per l'augment del sobrepès i de l'obesitat, pot esdevenir, en opinió de l'OMS, una de les epidèmies del segle XXI amb importants repercussions

sanitàries. En el moment de valorar les dades relatives a la prevalença de DM2, s'ha de tenir en compte que reflecteixen només la coneguda, ja que una part de població afectada de DM2 desconeix que la pateix. A Catalunya, malgrat que el percentatge de DM2 diagnosticada (64 %) és més elevat que en altres estudis epidemiològics, caldria continuar fent un esforç per disminuir encara més el percentatge de DM2 ignorades.

— Els resultats de l'Enquesta nutricional de la població catalana dels períodes 1992/93 i 2002/03 demostren una clara tendència a l'increment de la prevalença de síndrome metabòlica (SM). Aquest augment està evidentment vinculat a l'increment de l'acumulació adiposa de localització central en la població catalana. Cal continuar fent un seguiment de l'evolució de la prevalença de SM per la importància d'aquesta síndrome en la incidència de malalties cardiovasculars.

— La prevenció de l'obesitat i les morbiditats associades és una prioritat sanitària. Aquesta prevenció és especialment important en la població infantil i juvenil. A Catalunya aquesta tasca és desenvolupada pel Pla Integral per a la Promoció de la Salut mitjançant l'Activitat Física i l'Alimentació Saludable (PAAS), que fins ara ha tingut un excel·lent grau d'implementació. Cal seguir desenvolupant la implementació del PAAS i fer una avaluació de la seva eficiència en tots els àmbits.

Trastorns de la conducta alimentària

— Diversos estudis epidemiològics realitzats durant les últimes dècades han presentat resultats coincidents pel que fa a l'augment de la incidència i prevalença dels trastorns de la conducta alimentària (TCA), però amb estimacions que varien significativament. Les diferències en els resultats depenen fonamentalment de disparitats metodològiques i de la dificultat freqüent de detectar la presència d'un trastorn que sovint és negat per la persona que el pateix. Cal millorar i estandarditzar les metodologies utilitzades per mitjà d'un estudi en dues fases que s'ha demostrat que és el més adequat per detectar casos en la comunitat, a fi de poder fer una adequada avaluació de les tendències evolutives de la incidència i prevalença dels TCA.

— Cal incrementar els programes de prevenció primària i secundària dels TCA. En el camp de la prevenció primària, cal desenvolupar intervencions per disminuir les crítiques o burles de companys i pares referides a un suposat o real excés de pes, i controlar i modificar la política de la publicitat en els mitjans de comunicació. En relació amb la prevenció secundària, cal identificar i disminuir els símptomes incipients i les preocupacions precoces pel pes en nens i adolescents. Una atenció especial me-

reixen els grups de risc que estan determinats per l'edat (adolescència), pel sexe femení i per algunes activitats (models, esportistes d'elit).

— En relació amb el tractament dels TCA, que és complex i de llarga durada i que inclou l'indispensable abordatge familiar, cal incrementar el dispositiu assistencial, tant estructural (hospitals de dia) com de personal sanitari especialitzat.

Malalties vinculades a l'edat avançada: les demències

— En les últimes dècades, l'esperança de vida ha augmentat de manera molt important en els països desenvolupats com ara el nostre. Aquesta realitat positiva ha creat, no obstant això, complexos problemes socials, sanitaris i econòmics que cal afrontar. Des del punt de vista sanitari, una de les necessitats és la incorporació de la gerontologia en la formació dels professionals de la salut, tant en l'àmbit de pregrau com en el de postgrau.

— Per reduir la incapacitat, la morbiditat i la mortalitat, i evitar diagnòstics i tractaments danyosos, cars i innecessaris, cal utilitzar proves de cribatge adients, amb base científica i adaptades a les persones grans, i potenciar els aspectes preventius.

— Cal animar les persones grans a mantenir uns bons hàbits nutricionals. Els professionals haurien de rebre formació sobre temes nutricionals per tal de fer el cribatge de l'estat nutricional i proposar les intervencions oportunes.

— L'activitat física és un dels factors més importants que redueixen el declivi relacionat amb l'edat i ajuda a mantenir la independència, reduir la morbiditat i incrementar la qualitat de vida. Per aquest motiu, caldria promoure l'activitat física i oferir oportunitats de fer exercici. Les recomanacions haurien d'estar basades en les proves científiques i s'haurien d'incloure en les recomanacions de maneig de malalties, així com cobrir totes les necessitats, capacitats i preferències de les persones grans.

— Entre les malalties cròniques de més impacte durant l'envelliment destaquen la malaltia d'Alzheimer i altres tipus de demència. En aquest àmbit, cal incrementar els recursos estructurals i de personal especialitzat per atendre els malalts i per donar suport a la família i als cuidadors.